

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

(повне найменування вищого навчального закладу)

Психолого-педагогічний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра педагогіки, психології, початкової освіти
та освітнього менеджменту

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

магістр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

На тему **Формування готовності майбутніх учителів до розвитку критичного мислення молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища**

Виконала: студентка групи 21по/з
спеціальності

013 Початкова освіта

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Семененко А.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник Блудова Ю.О.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Кузнецова О.В.

(прізвище та ініціали)

Харків – 2019

ВСТУП

Актуальність та ступінь наукової дослідженості проблеми.

Сучасне інформаційне суспільство функціонує у період високих технологій й вимагає формування особистості, яка є всебічно розвиненою, здатна до критичного мислення, людини з активною суспільною позицією, інноватора, який здатен змінити навколишній світ й навчатися протягом усього життя. Сучасна модель освіти націлена на досягнення основної мети – розвиток особистості учня через призму формування життєво-необхідних компетентностей.

Кожному педагогу хочеться, щоб на його уроках панувала атмосфера творчості, щоб учні виявляли жвавість уяви, фантазію, могли порівнювати, спиратися на інтуїцію, будувати асоціативні зв'язки, замислюватися над проблемними ситуаціями і пропонувати вихід з них, вміли відстоювати власну думку. Традиційно успішність навчання вимірювалася лише кількістю засвоєного учнем навчального матеріалу. Сучасного учня надзвичайно важко мотивувати до пізнавальної діяльності в умовах великого сучасного інформаційного простору. Сьогодні ми не можемо обмежувати себе методами, що спонукають учня до механічного сприйняття та засвоєння знань. Сучасне життя вимагає мислення високого рівня, здатності адаптуватися в широкому спектрі громадських та інтелектуальних ситуацій. Це, в свою чергу, вимагає від учителя пошуку, впровадження в практику нових освітніх технологій.

Сьогодні ведеться пошук способів розвитку мислення, що відповідає рівню XXI століття. Основні методичні інновації, по суті, пов'язані із застосуванням активних, інтерактивних або діалогових методів навчання, спрямованих на переорієнтацію діяльності викладача від інформаційної до організаційної. По суті, це звернення до багатого досвіду вітчизняної і зарубіжної педагогіки, його модернізація. Необхідні такі технології, які будуть сприяти пізнавальній самостійності здобувачів освіти. На наш погляд,

ефективні практикоорієнтовані педагогічні технології, що сприяють глибокому засвоєнню змісту, підвищенню самостійності в пізнавальній діяльності, розвитку критичного мислення.

Серед багатьох інноваційних методів, що дозволяють добитися позитивних результатів у формуванні розумової діяльності школярів, значна увага приділяється технології критичного мислення. За останні двадцять років ця проблема стала досить актуальною. Суспільство потребує громадян, що здатні критично, які аналізують, критично сприймають виклики сьогодення та роблять свідомий вибір.

Одним із шляхів входження України до світового освітнього простору є реформування вітчизняної освіти через орієнтацію на технологію розвитку критичного мислення. У нормативних державних документах, стандартах вищої професійної освіти також зроблений акцент на інтенсифікацію самостійної пізнавальної діяльності. Розвиток критичного мислення студентів в процесі пізнавальної самостійної діяльності в рамках освітнього процесу, оскільки реалії сьогодні такі, що сучасний соціальний запит орієнтує на підготовку студента до здійснення самостійної пізнавальної діяльності як в процесі освіти в ЗВО, так і в подальшій професійній діяльності. Таким чином, на сьогоднішній день одна з першорядних проблем, що вирішуються вищою школою, – підвищення якості підготовки – має наступні пріоритети: випускники закладів вищої освіти повинні бути компетентні не тільки з предметів програми, тобто отримати відповідний обсяг знань, володіти навичками застосування цих знань на практиці, методами ведення дослідницької діяльності, а також здійснювати самостійний пошук нових знань і наукових відомостей, саморозвиватися і самоосвічуватися, мати сформоване критичне мисленням.

Серед дослідників, що займаються розробкою цієї проблеми, з філософської, психологічної та педагогічної точок зору можна виділити таких дослідників, як Е.де Боно, Дж.Дьюї, Д.Халперн, Д.Клустер, Р.Джонсон, Дж.Стіл, К.Меридіт, С.Плаус, Р.Поль. Актуальність цієї

проблеми стала об'єктом наукових пошуків й для вітчизняних науковців (О. Пометун, С. Терно, Б. Теплов, О. Тягло, Н. Березанська та ін.).

Необхідність впровадження технології формування критичного мислення учнів у практику початкової ланки освіти розглядали в своїх роботах Л. Варзацька, М. Вашуленко, С. Гончаренко, О. Савченко. У своїх наукових розвідках дослідники розкривають проблеми розвитку в здобувачів початкової освіти уміння самостійного опрацювання навчального матеріалу, виконання проблемних завдань, вміння формулювати й обґрунтовувати висновки, аналізувати та виправляти допущені помилки.

Практику розвитку критичного мислення слід започатковувати вже на початковій ланці освіти. Це забезпечить перехід від освіти, що орієнтована на запам'ятовування матеріалу, до освіти, що спрямована на розвиток самостійного свідомого мислення учнів.

Технологія розвитку критичного мислення сприяє підготовці випускників нового покоління, які вміють міркувати, спілкуватися, слухати та прислухатися до інших. У процесі запровадження цієї технології рівень засвоєння знань значно вищий, адже стратегії розвитку критичного мислення розраховані не на запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес дослідження світу, на формулювання проблеми та пошук шляхів її розв'язання.

Використання технології розвитку критичного мислення створює додаткову мотивацію до навчання. Учні ефективно засвоюють нові знання, адже враховується їхній пізнавальний процес. Школярі шукають шляхи застосування навичок критичного мислення і, як правило, охоче їх використовують і в класі, і в повсякденному житті.

Технологія розвитку критичного мислення допомагає готувати дитину до життя в інформаційному суспільстві, вибирати серед невпинного потоку інформації головне, критично перевіряти отриману інформацію, співпрацювати з іншими. Зрештою, критичне мислення є дієвим способом

виховання громадян, які повинні про все мати власну думку і не дозволяти маніпулювати своєю свідомістю.

Саме початкова ланка є фундаментом формування критичного мислення як пріоритетного напрямку виховання особистості сучасної молодшої людини.

Таким чином, актуальність, теоретична і практична значущість, недостатня розробленість проблеми стосовно до сучасних умов, протиріччя, що існують в освітній практиці, зумовили звернення до теми дослідження **«Формування готовності майбутніх учителів до розвитку критичного мислення молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до розвитку критичного мислення молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища.

Гіпотеза дослідження. У своєму дослідженні ми виходимо з припущення про те, що процес підготовки майбутнього вчителя до формування готовності майбутніх учителів до розвитку критичного мислення молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища буде ефективніше за реалізації наступних умов:

1. орієнтація освітнього процесу майбутніх педагогів на вивчення особливостей розвитку критичного мислення учнів початкової школи

2. застосування студентами методів розвитку критичного мислення під час проходження педагогічної практики.

Виходячи з мети та гіпотези дослідження, було поставлено такі **завдання:**

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та науково-методичну літературу з обраної проблеми дослідження. На основі аналізу праць зарубіжних і вітчизняних учених з'ясувати базовий категоріально-

термінологічний апарат дослідження. Визначити психолого-педагогічні засади розвитку критичного мислення молодших школярів

2. Вивчити сучасні підходи підготовки майбутніх учителів до використання технологій розвитку критичного мислення в початковій школі

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя до формування готовності майбутніх учителів до розвитку критичного мислення молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища.

Об'єкт дослідження – процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до розвитку критичного мислення молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища.

Методи дослідження:

Теоретичні: вивчення й аналіз психологічних, педагогічних, наукових джерел, методичних посібників для педагогічних навчальних закладів.

Емпіричні: діагностичні – анкетування та тестування студентів; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент;

Статистичні: математична обробка результатів дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження були оприлюднені на науково-практичній конференції: «Механізми сучасного інноваційного розвитку педагогічної науки та освіти» (м. Хмельницький, 2019 р.).

Експериментальна база дослідження: Харківський коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (84 найменування) та додатків, 22 таблиці, 17 рисунків. Загальний обсяг роботи – 97 сторінок.